

УДК 65.012.8

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ СКЛАДОВИХ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

О.М. МОЛОДЕЦЬКА

Криворізький технічний університет

У даній статті розглянуто існуючі авторські класифікації складових частин економічної безпеки підприємств. Виявлено особливі види загроз економічній безпеці в сучасних умовах господарювання. Удосконалено класифікацію складових економічної безпеки з урахуванням класифікації економічних загроз

В сучасних ринкових умовах господарювання підприємство функціонує у складному, нестабільному середовищі, де поряд із світовими фінансовою та економічною кризами продовжуються рейдерські атаки, захвати підприємств, перерозподіли права власності, відбір ринків збуту тощо. Все це обумовлює необхідність формування економічної безпеки.

Об'єкти та методи дослідження

Аналіз наукових досліджень і публікацій показав, що, на сьогодні, проблема економічної безпеки підприємств турбує багатьох вітчизняних та закордонних вчених, науковців, економістів та бізнесменів. Існує, навіть, наука про економічну безпеку підприємств – екоесент (economic security of enterprise) [1].

Поняття «економічна безпека» достатньо суперечливе та неоднозначне. В різні часи його тлумачили по-різному, починаючи із «забезпечення умов збереження комерційної таємниці та інших секретів підприємств» [2–5] до «стану найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства в теперішній час і майбутньому» [6]. На сьогодні існує декілька підходів до визначення цього поняття, одним з яких є ресурсно-функціональний підхід.

В рамках даного підходу економічну безпеку підприємства розглядають як комплексне поняття, в розрізі ресурсно-функціональних складових.

Є.А. Олейников [6] економічну безпеку поділяє на наступні складові: фінансову, інтелектуальну й кадрову, техніко-технологічну, політико-правову, екологічну, інформаційну й силову.

Погоджується з даною класифікацією складових економічної безпеки С.Н. Ільшенко в [7], але пропонує додати ще ринкову та інтерфейсну.

Дещо змінені складові економічної безпеки виділені Н.А. Подлужною в [8], яка крім фінансової, інтелектуальної, кадрової, екологічної, інформаційної, технологічної й правової безпеки ідентифікує ресурсну, кримінальну й соціальну, але не згадує про технічну і політичну.

С.В. Глушенко в [9] повторює фінансову складову економічної безпеки, але дещо змінює або додає наступні: безпеку менеджменту й кадрів, безпеку культури, безпеку інформації й прийняття рішень, безпеку виробництва, юридичну безпеку, безпеку проведення шпигунства.

Автор роботи [10] А.В. Десяєв додатково виокремлює складові економічної безпеки, характерні гірничо-збагачувальним підприємствам.

Виходячи зі специфіки підприємств гірничо-металургійного комплексу, окрім складових, запропонованих іншими науковцями, виділено енергетичну безпеку та економічну цінність залізних руд.

Достатньо нових підхід до класифікації складових економічної безпеки запропонований А.М.Турило в роботі [11], де розглядаються виробнича, фінансова, інвестиційна безпеки, які у свою чергу поділяються наступним чином:

- виробнича безпека на: техніко-організаційну, безпеку матеріально-технічного забезпечення, кадрову, безпеку збуту товарів і послуг;
- фінансова безпека на: безпечний фінансовий стан підприємства, безпека на ринку цінних паперів, кредитну (боргову) безпека;
- інвестиційна безпека на: безпека фінансових інвестицій, безпека реальних інвестицій.

Всі приведені вище авторські підходи до класифікації складових економічної безпеки представлені у вигляді табл. 1.

Таблиця 1. Авторські підходи до класифікації складових економічної безпеки

Складові	Автори																								
	фінансова	виробнича	технічна	технологічна	ресурсна	інвестиційна	екологічна	кадрова	соціальна	інтелектуальна	менеджменту й кадрів	культури	інформаційна	інформації та прийняття рішень	безпека проведення шпигунства	силова	політико-правова	правова	кримінальна	юрідична	інтерфейсна	ринкова	енергетична	економічна цінність залізних руд	
Олейніков С.А. [6]	+		+	+			+	+		+			+			+	+								
Льяшенко С.Н. [7]	+			+	+			+	+		+		+			+	+					+	+		
Подлужна Н.А. [8]	+				+	+		+	+	+	+		+					+	+						
Глуценко С.В. [9]	+	+									+	+		+	+					+					
Деяєв А.В. [10]	+		+	+			+	+	+	+			+			+		+			+	+	+	+	+
Турило А.М. [11]	+	+				+																			

З таблиці видно, що питання класифікації складових економічної безпеки не знайшло остаточного вирішення, тому потребує подальшого вдосконалення.

Постановка завдання

Проаналізувавши здобутки попередників, вирішено розробити класифікацію складових економічної безпеки з урахуванням особливостей господарювання промислових підприємств в сучасних умовах.

Результати та їх обговорення

На нашу думку, всі наведені вище класифікації складових економічної безпеки мають право на існування, оскільки кожний автор переслідує певну мету, виділяючи кожну з них.

Нами пропонується, економічну безпеку розділити на два блоки, в залежності від значимості впливу на її стан та тяжкості наслідків, до яких може призвести небезпечність (незадовільний стан складових). Так, економічна безпека підприємств включає дві комплексні складові (блоки): **фінансово-економічну безпеку**, яка відповідає за результати діяльності підприємства та стан його засобів, за допомогою яких досягаються дані результати та **соціально-економічну безпеку**, складові якої, не мають прямого впливу на фінансовий, майновий та технологічний стан підприємства, але є допоміжними у виробничій діяльності.

Найбільш вагомою є фінансово-економічна безпека, яка включає в себе інші складові, що зображено на рис. 1.

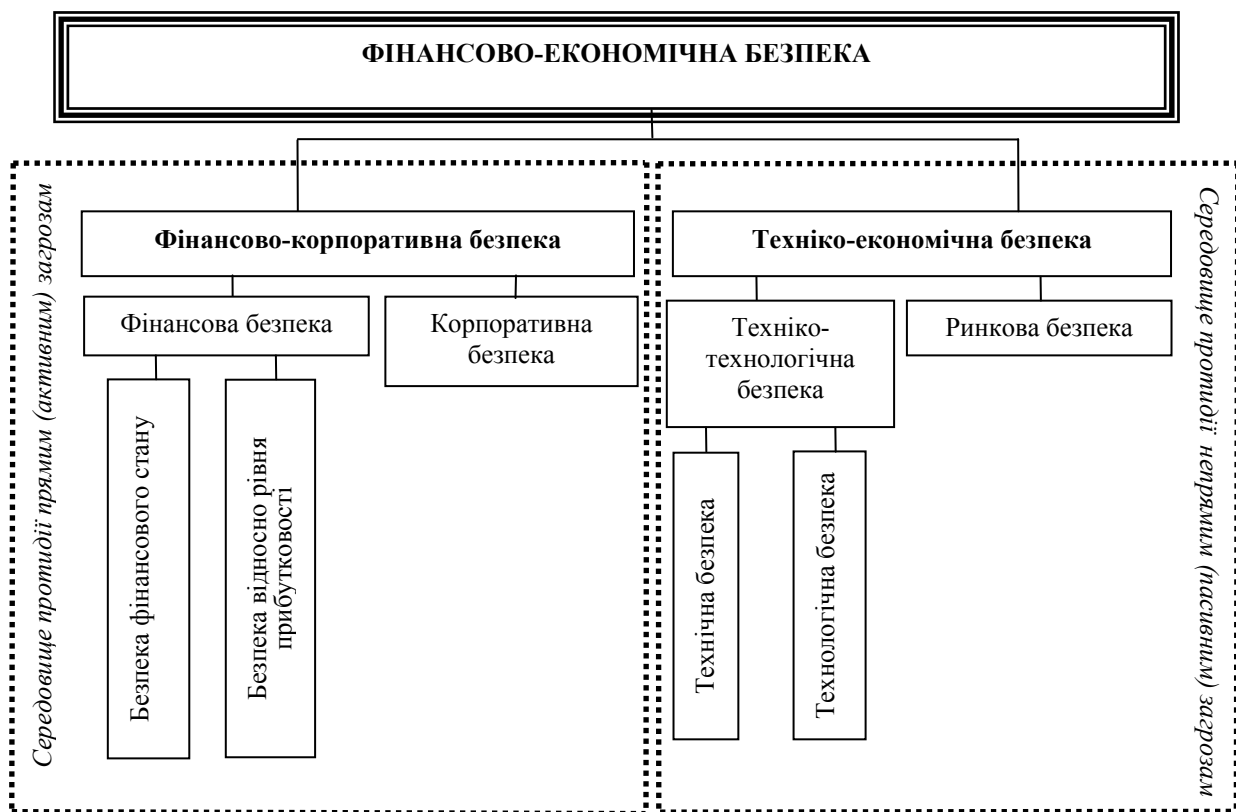

Рис. Класифікація складових фінансово-економічної безпеки

Класифікація складових фінансово-економічної безпеки враховує класифікацію загроз діяльності підприємства за ознакою активності дій їх джерел. Поділ загроз економічній безпеці на прямі (активні) та непрямі (пасивні) дозволяє об'єднати в однорідні групи безпеки, що протистоять кожному з видів цих загроз.

Визначено, що активними загрозами для підприємств в теперішніх умовах є дії третіх осіб прямо направлені на відчуження активів підприємства або його корпоративних прав. Своєчасно не виявивши та

не ліквідувавши прями (активні) загрози власники можуть втратити свій бізнес в результаті:

- ініціації процедури банкрутства боржниками з метою отримання у власність активи підприємства;
- корпоративного конфлікту з метою отримання корпоративних прав на акціонерне товариство;
- витіснення підприємства з ринку, шляхом переорієнтації на себе основних споживачів його продукції.

У випадку діяльності підприємства на монополістичному або олігополістичному ринках втрату ринків збуту можна віднести до непрямой (пасивної) загрози, це стосується і гірничих підприємств.

Виходячи з вищесказаного, сформовано фінансово-корпоративну безпеку, яка, в свою чергу, поділяється на фінансову та корпоративну. Фінансова безпека підприємства відповідає за фінансову стійкість, платоспроможність підприємства, ліквідність його активів та прибутковість і стабільність розвитку. В свою чергу, фінансову складову економічної безпеки розглядають в розрізі безпеки фінансового стану та безпеки відносно рівня прибутковості. Виокремлення даної складової дасть можливість встановити:

1) нестачу активів для досягнення стабільного фінансового стану та необхідну суму коштів для ліквідації цієї нестачі; 2) величину недоотриманого прибутку та обсяг капітальних вкладень, необхідних для досягнення показниками рентабельності нормативного значення.

Корпоративна безпека підприємства спрямована на зниження ймовірності настання корпоративних конфліктів, що прямо чи опосередковано його торкаються. Наявність цієї складової фінансово-економічної безпеки забезпечить своєчасне виявлення загроз за допомогою розробленої системи індикаторів. Також, необхідно відокремити складову, яка покликана забезпечувати захищеність підприємств від впливу непрямих (пасивних) загроз, такою є техніко-економічна безпека до складу якої входять техніко-технологічна безпека, що в свою чергу поділяється на технічну й технологічну, та ринкова. Технічна безпека відповідає за забезпеченість підприємства засобами виробництва, за своєчасне оновлення, модернізацію та реконструкцію основних засобів для досягнення безперервного процесу виробництва. Технологічна безпека відображає технологічний потенціал підприємства та відповідає за впровадження новітніх прогресивних енерго-, ресурсозберігаючих технологій, технологій освоєння вторинної сировини, безвідходного виробництва тощо. Ринкова безпека впливає на можливість підприємства відповідати вимогам та попиту зовнішнього ринкового середовища, що оцінюється наявністю ринків збуту продукції та утримання відповідних позицій. Соціально-економічна складова економічної безпеки покликана на створення умов для досягнення певних нормативів та забезпечення соціальних гарантій. Вона акумулює у собі кадрову, соціальну, інтелектуальну, екологічну складові та безпеку праці.

Висновки

Розроблена нами, класифікація складових економічної безпеки, яка, на відміну від існуючих, враховує наявність прямих (активних) та непрямих (пасивних) загроз, дозволяє не лише об'єднати безпеки за однорідними ознаками, але і визначити та згрупувати показники оцінки складових, що протистоять кожному з видів цих загроз, та вивести інтегральний показник економічної безпеки, що буде розглянуто у наступних роботах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук Г.А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны. [монографія] / Андрощук Г.А., Крайнев П.П. – К.: Издательский Дом «Ин Юре», 2000. – 400 с.
2. Козаченко А.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения: [монографія] / Козаченко А.В., Пономарьев В.П., Ляшенко А.Н. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
3. Алексеенко В. Система защиты коммерческих объектов / Алексеенко В., Сокольский Б. - М., 1992. – 195 с.
4. Гавриш В.А. Практическое пособие по защите коммерческой тайны. – Симферополь, 1994. – 153 с.
5. Ракитянский Н. Защита коммерческой тайны // Журнал для акціонерів. – 1992. - №3. – с. 37–39.
6. Основы экономической безопасности. (Государство, регион, предприятие, личность) / Под ред. Е.А. Олейникова. – М., 1997. – 288 с.
7. Ильяшенко С.Н. Оценка составляющих экономической безопасности предприятия // Сб. статей ДонНТУ. – №5. – 2002. – с. 16-22.
8. Подлужная Н.А. Выбор критерия экономической безопасности предприятия // Сб. статей ДонНТУ. – №5. – 2002. – с. 10-16.
9. Глущенко С.В. Управление финансовым риском и экономическая безопасность предприятия // Сб. статей ДонНТУ. – №5. – 2002. – с. 22–29.
10. Десяев А.В. Концепція економічної безпеки корпоративного гірничо-збагачувального підприємства // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб.наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – Вип.197. – с. 1329–1334.
11. Турило А.М. Економічна безпека підприємства: [монографія] / Турило А.М., Новак С.Б., Капітула С.В. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. – 140 с.

Надійшла 18.11.2009

УДК 339.1:658.788(477)

ПІДВИЩЕННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Г.Р. НАТРОШВІЛІ

Київський національний університет технологій та дизайну

Стаття присвячена актуальній проблемі формування механізму підвищення експортного потенціалу підприємств регіонів України. На основі аналізу світового та вітчизняного досвіду робиться висновок про те, що нарощенню експортного потенціалу сприяє актуалізація потенціальних можливостей регіонів саме в період трансформаційних процесів в економіці

Одним із пріоритетних напрямів зовнішньоекономічної діяльності підприємств в сучасному гео економічному просторі є активізація взаємовигідних відносин з іншими країнами на основі нарощення експортного потенціалу.